

1.LEKCIJA

Ievads, literatūras un kultūras jēdzieni, literārie žanri senajā Kīnā, Haņ dinastijas dzeja

Sešas prasmes 六艺 [liu4 yi4]

1. Uzvedības likumi 礼 [li3]
2. Mūzika 乐 [yue4]
3. Šaušana ar loku 射[she4] vai zobena māksla 剑 [jian4]
4. Jāšana 御[yu4]
- 5. Grāmatas, klasiskie raksti, kaligrāfija 书[shu1]**
6. Matemātika 数 [shu4]

Literatūra	/	Kultūra
文学		文化
[wen2 xue2]		[wen2 hua4]

文 – koka lapas līnijas, musturs, vilkt līnijas, smalks ornaments, izsmalcināts, ornaments.

Džan Taijaņ (19.gs.): „Veņ is viss, kas rakstīts uz bambusa un zīda.”

文学 (literatūra)	学习 (mācības, studijas)
文化(kultūra)	学科 (literatūrzinātnes)
文明(civilizācija)	学术 (akadēmiskās prasmes)
文字 (rakstu zīmes)	学说 (filozofiskās mācības)

„Pārmaiņu kanons”: 爻(pareģojumu lībijas), 物(lietas), 文(kārtība)

„Džou rituāli”: 文(zaļš un sarkans), 章(sarkans un balts)

文源于自然, 文源于道 Veņ nāk no dabas, no *dao*.

文学(mācība par rakstiem), 人学(mācība par cilvēku)
人文学(humanitārās zinātnes)

人文学院，亚洲学系，汉学专业
HZF, ĀSN, Sinoloģija

Literatūras žanri un dzeja

Tradicionālajā Ķīnā nebija stingras robežas starp prozu un dzeju, no R kultūrām atšķirīgs dalījums.

- Raksti ar atskaņām 韵文 // Raksti bez atskaņām 无韵文
- Literāri augstvērtīga literatūra 文[wen2] // 笔 [bi3] praktiski pieraksti
- Proza, esejas 散文 // Filozofiski traktāti 论辩
- Ritiskā proza 骈文 // Klasiskā stila proza 古文 (Tan din.)
- u.c.

6.gs. „Literatūras antoloģija” (文选 Wen2 xuan3) un Liu Xie literārkritiskais darbs „Literārā doma un izgredtie pūķi” (文心雕龙 Wen2 xin1 diao1 long2) min ap 20-30 dažādus literāros žanrus.

13 galvenie literatūras žanri (18.gs. pētnieks Yao Nai)

1. Traktāti un diskusijas 论辩 [lunbian]
2. Priekšvārdi un kolofoni 序跋 [xuba]
3. Lūguma un informatīvi raksti imperatoram 奏议 [zouyi]
4. Vēstules 书牋 [shudu]
5. Atvadu veltījumu ievadi 赠予 [zengyu]
6. Edikti un pavēles 诏令 [zhaoling]
7. Biogrāfijas un nekroloģijas 传状 [zhuanzhuang]
8. Uzraksti uz kapu un piemiņas plāksnēm 碑志 [beizhi]

9. Dažādi pieraksti 杂记 [zaji]
10. Brīdinājuma raksti un iegrebumi uz traukiem 箴铭 [zhenming]
11. Odas un slavas dziesmas 颂赞 [songzan]
12. Proza dzejā 辞赋 [cifu]
13. Elēģijas un sēru dziesmas 哀记 [aiji]

Dzeja 诗词 [shi1 ci2] vairāk saistības ar mūziku

Dažādos periodos **dažādi apzīmējumi dzejas un dziesmu žanriem:**

- 诗 [shi1] t. dz., galma dziesmas, Tan din. ritmiskā dzeja
- 赋 [fu4] dzeja prozā
- 词 [ci2] Sun din. dziesmu dzejas
- 曲 [qu3] dziesmu spēles

**Vēlīnās Džou din. laiks: Pavasaru un Rudeņu per.,
Karojošo valstu per.**

Daudzi meistari, simts skolas 诸子百家 [zhu1 zi3 bai3 jia1]
 Simts skolas sacenšas debatēs 百家争鸣 [bai3 jia1 zheng1 ming2]
 Simts ziedi vienlaicīgi plaukst 百花齐放 [bai2 hua1 qi2 fang4]

Sešas (deviņas) domātāju skolas 六家 [liu4 jia1]

(saskaņā ar „Vēstures pierakstiem” 史记 [Shi3 ji4] no 1.gs. pmē.)

1. Konfuciānisma skola 儒家 [ru2 jia1]
2. Daoisma skola 道家 [dao3 de2 jia1]
3. Astroloģijas skola 阴阳家 [yin1 yang2 jia1]
4. Likumnieku skola 法家 [fa3 jia1]
5. Vārdu skola 名家 [ming2 jia1]
6. Moistu skola 墨家 [mo4 jia1]

Ķīnas trīs tradicionālo mācību vienotība 三教合一:

- Konfuciānisms 儒 (ziemeļu elites valsts un sabiedrības mācība)
- Daoisms 道 (dienvidu reģionu abstraktā visuma filozofija)
- Budisms 释

Haņ dinastijas kultūra un literatūra

Dzeja

Ču [valsts] dzeja 楚辞 [Chu3 ci2]

- Cju Juaņ 屈原
„Aiziešana no raizēm” 离骚 [li2 sao3]
„Jautājumi debesīm” 天问 [tian1 wen4]
„Garu piesaukšana” 招魂 [zhao1 hun2]
„Deviņas dziesmas” 九歌 [jiu3 ge1]
  - Sun Ju 宋玉
„Deviņi pārmetumi” 九辩 [jiu3 bian4]

Fu 赋 dzeja prozā

- Sima Sjanžu 司马相如
- Dun Fanšuo 东方朔

Juefu 乐府 mūzikas birojs

Vēlāk *juefu* dzejas žanrs